

sion i Børge Olsens direktørtid. Det skyldtes naturligvis ikke ham alene, men en stor del af æren har han ved sin lyst og sit mod til at gå nye veje. Trods ikke alt for gode sprogkunderskab fik han hurtigt internationale kontakter og orienterede sig og hentede inspiration i udlandet. Desuden kom han i kontakt med inspiratorer herhjemme. Han omtaler således sin deltagelse i en studiekreds om moderne handel i begyndelsen af 50'erne, hvor også Knud W. Jensen og forlæggerne Ole Wivel, Otto B. Lindhardt og Jo-

kum Smith deltog. Møderne blev ledet af en økonom i Varedirektoratet, Jens Fisker, som Børge Olsen knyttede til Irma. Samarbejdet mellem de 2 – teoretikeren og praktikeren – blev af afgørende betydning for Irma og førte blandt andet til vedtagelsen af et langsigtet princip- og handlingsprogram i 1964.

Tonen i erindringerne kan tendere i retning af det docerende, men det ændrer ikke ved at man læser erindringerne med stor interesse.

Jørgen Fink

ØKONOMISK OG SOCIAL HISTORIE

Kaare Lunden: *Økonomi og samfunn. Synspunkt på økonomisk historie*. (Universitetsforlaget, Oslo 1972, 2. oplag 1988). 105 s.

Middelalderhistorikeren Kaare Lunden's gamle debatskrift, udsendt første gang nogle år før han i 1976 blev professor i Oslo, foreligger hermed i et nyt uændret optryk. Man undrer sig umiddelbart over, at et skrift af denne type genudsendes efter så mange år. Det var i sin tid ment som et oplæg til debat om, hvordan man skulle gribe den økonomisk historiske forskning an i Norge især for de ældre perioders vedkommende.

Lunden efterlyste et fælles begrebsapparat og fælles målestokke, som kunne gøre detailundersøgelserne sammenlignelige og integrerbare, så man opnåede »en sammenhængende, voksende struktur af økonomisk-historisk kundskab«. Sådanne begreber forelå endnu ikke. Det havde bl.a. det nordiske ødegårdsprojekt vist. Kunne de udvikles, eller kunne de ikke? Og hvis ikke, hvad var da grunden? Så-

dan lød de spørgsmål, Lunden satte til debat.

Skriftet rummer i sig selv et konstruktivt svar i form af et fyldigt forslag til nyt begrebsapparat. Forinden drøftes i en række videnskabsteoretiske afsnit, hvad beskrivelse nærmere bestemt vil sige, hvad forskellen eller rettere den manglende forskel er mellem beskrivelse og analyse, og endelig hvad forskellen er mellem økonomerne og historikerne. Det var blevet hævdet, at de første søgte lighederne og de sidste ulighederne mellem forskellige historiske grupper til forskellige tider. Dette benægter Lunden. At søge ligheder og uligheder er for ham at se to sider af den samme komparative metode. I stedet finder han forskellen i, at økonomerne er specialiseret i det snævre udsnit af historien, som den moderne, fuldt udviklede markedsøkonomi udgør. Kun om den handler deres teorier, mens den økonomiske historie må omfatte den økonomiske udvikling i hele dens udstrækning.

Hvad det drejer sig om, er da at

finde begreber, der i modsætning til økonomernes egner sig til dette formål. Lunden finder dem i den økonomiske antropologi, især hos amerikaneren Karl Polanyi. Dennes begreber »reciprocity« og »redistribution« kan sammen med begrebet »markedsøkonomi« betegne de grundlæggende principper for tre successive perioder i den økonomisk-historiske udvikling. Lunden demonstrerer med fyldige eksempler fra norsk landbohistorie anvendeligheden af disse begreber, som er udviklet i analysen af eksotiske oversøiske samfund. Polanyi leverer ligeledes begreber for de forskellige former for disponering af jord og arbejdskraft og de forskellige former for handel, den »subsistensmotiverede«, »statusmotiverede« og »profitmotiverede«. Lunden fortsætter med forslag til begreber for handelsorganisationsformer, prisdannelse, pengefunktioner osv. De sidste to trediedele af skriftet har karakter af en veritabel lærebog i et nyt økonomisk-historisk begrebsapparat.

Som sådan er fremstillingen med sin korte og klare form og sine gode eksempler meget brugbar. Ganske vist er den stærkt præget af sit tilblivelsestidspunkt, firkantet og polemisk som den er. Men netop disse egenskaber forlener den med en vis pædagogisk slagkraft. Her har vi sikkert en væsentlig grund til genudgivelsen.

Hvad indholdet angår, er der ikke tale om alvorlige forældelsesproblemer. Den økonomiske historie har ikke udviklet sig så forfærdelig meget siden. Slet ikke i Danmark, hvor den aldrig har nået det niveau, Lunden opererer på. Her er kampen mod den ustandselige tilbageføring af begreber til perioder, hvor de ikke hører hjemme, stadig lige aktuell. Ligesom overhovedet mangelen på adækvate begreber for de ældre perioder er det. Lundens lille bog er et godt sted at begynde. Her lyder en

klar, omend nynorsk røst, som gennem firsernes tåger har fastholdt et rationelt, teoretisk bevidst og syntesesorienteret hovedsigte.

Steen Busck

Huse og husmænd i fortid, nutid og fremtid. Småbrugets udbredelse og vilkår i Norden. Beretning fra det 12. bebyggelsehistoriske symposium ved Odense universitet den 2.-4. november 1988. Udgivet af »Bebyggelse og agrarøkonomi – Fynsprojektet«, ved Helle Damgaard og Per Grau Møller. 1989, 191 s. 188 kr. (Odense University Studies in History and Social Sciences vol. 118).

Odense Universitet markerede landbo-reformjubilæet ved at afholde et nordisk forskersymposium om husmændene, den del af landbefolkningen, der ikke blev tilgodeset af reformerne – nærmere tværtimod. I denne bog er samlet de 16 indledningsforedrag fra mødet, mens der ikke indgår referater af de påfølgende diskussioner.

Husmændene har udgjort en talrig befolkningsgruppe i landområderne, men deres vilkår har været meget forskellige, og det er vanskeligt at definere gruppen entydigt og afgrænse den i forhold til bl.a. andre jordbrugere, til håndværkere, daglejere og inderste (aftægtsfolk). Det kommer også til udtryk i kildematerialet ved, at »husmand« snart anvendes i forbindelse med erhvervsbetegnelser, snart ved boligbetegnelser. Som undertitlen angiver, er vægten her lagt på husmanden som småjordbruger, men det fastholdes ikke konsekvent.

Kronologisk strækker indlæggene sig fra jernalderen til prognoser for fremtiden. Stig Jensens om jernalderhuse og Erik Ulsigs om gårdsæder og landboer i middelalderen står dog lidt for sig, og